

Poels vielen de Duitsers in handen.¹ Daarnaast hadden zij op grote schaal huiszoeking verricht bij tal van andere vooraanstaande katholieken en in kloosters; eind juni doorzochten zij alle bureaus van het bisdom Roermond, waarbij de bisschop, mgr. J. H. G. Lemmens, hen 'onverschrokken te woord stond . . . Alles wat ik geschreven heb over het nationaal-socialisme, aldus Monseigneur, staat geschreven in de *Analecta* van ons bisdom. Verschillende passages las de bisschop hun voor.'²

★

De eerste acties die de Duitse veiligheidsorganen (*Sicherheitspolizei und SD* en *Abwehr*) in Nederland ondernamen, vonden dus hun oorsprong in Duitsland of werden zelfs van daaruit gedirigeerd. Het duurde enige tijd voor zij in Nederland hun eigen organisatie opgebouwd hadden. De *Sicherheitspolizei* vestigde haar eerste z.g. *Einsatzkommandos* in Groningen, Arnhem, Amsterdam en Den Bosch; de staf ging in Den Haag zitten en daar trad in de tweede helft van juni de eerste *Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD* in functie, dr. Hans Nockemann, een zes-en-dertigjarige koopmanszoon uit Aken die van '35 af bij de centrale van de *Sicherheitsdienst* in Berlijn gewerkt had.³ Zijn bureau werd, enkele afwijkingen daargelaten, een zuivere afspiegeling van het *Reichssicherheitshauptamt* waarmee het een directe telexverbinding kreeg. De *Ämter* van het *RSHA* hadden corresponderende *Abteilungen* op de bureaus van de *Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD* (of *BdS*, zoals hij meestal aangeduid werd); elke *Abteilung* was gesplitst in *Referate* die als regel met de *Referate* van de *Ämter* van het *RSHA* overeenkwamen: toen er in Berlijn een *Referat IV B 4* kwam dat zich met de *Endlösung der Judenfrage* bezig hield, kwam er ook een *Referat IV B 4* in Den Haag.

De bureaus van de *BdS* hadden hun tentakels in heel Nederland. De *Einsatzkommandos* werden spoedig omgezet in *Aussendienststellen* (ook wel als *Aussenstellen* aangeduid) die weer een afspiegeling waren van de Haagse centrale. Zes van die *Aussenstellen* kwamen er: in Amsterdam, Rotterdam, Groningen, Arnhem, Den Bosch en Maastricht; in een aantal andere plaatsen kwamen *Aussenposten* die onder de dichtstbijzijnde *Aussenstelle* ressorteerden.

Het apparaat breidde zich snel uit, maar men kan niet zeggen dat het ooit

¹ *BdS*: 'Sonderbericht Nr. 1' (30 juli 1940), p. 10-11 ('*Meldungen aus den Niederlanden*'). ² J. Mertens: 'De eerste maanden' in *Het Roermondse Grootseminarie in oorlogstijd, 1940-1945* (1947), p. 21. ³ *BDC*, regestenlijst XXIX, p. 24.